

Wat zijn de beloftes van gehaktdag waard?

Vijftien jaar Verantwoordingsdebat in de Tweede Kamer

Susanne Geuze

Politici zijn goed in plannen maken. Traditiegetrouw presenteert het kabinet op Prinsjesdag zijn beleid voor het komende jaar. Dat gaat gepaard met de nodige rituelen en media-aandacht.¹ Maar wat komt er eigenlijk van al die mooie plannen terecht?

Op de derde woensdag in mei is het Verantwoordingsdag in de politiek. Dan biedt het kabinet de jaarverslagen van de ministeries ter controle aan de Tweede Kamer aan. Kort daarna debatteert de Kamer over de stukken tijdens een speciaal Verantwoordingsdebat met de minister van Financiën en – soms – de minister-president. Verantwoordingsdag wordt in de wandelgangen wel ‘woensdag gehaktdag’ genoemd. Van oudsher stamt dat begrip uit de slagerij: op maandag werd het vlees geslacht, op dinsdag werd het uitgebeend en het restvlees daarvan werd op woensdag voor een lage prijs verkocht. Op de politieke gehaktdag draait het om de afrekening van het vorige parlementaire jaar. Als onderdeel van haar budgetrecht controleert de Tweede Kamer de rijksuitgaven. Schort daar wat aan, dan wordt de betreffende minister op het matje geroepen. Het is dé kans voor de oppositie om gehakt te maken van het kabinetsbeleid. Althans, dat zou het kunnen zijn...

In werkelijkheid is het Verantwoordingsdebat nauwelijks een slagveld te noemen. Media en politici spreken van een ‘bloedeloze vertoning’,² een ‘boekhoudkundige climax’³ en van een ‘gemankeerd debat dat een kwakkelend bestaan leidt’.⁴ In het gunstigste geval wordt Verantwoordingsdag omschreven als de inhoudelijke tegenhanger van Prinsjesdag. Het erop volgende Verantwoordingsdebat is het voorjaarsequivalent van de algemene politieke beschouwingen. Maar waar bij de algemene beschouwingen alle media op scherp staan in de hoop op politiek spektakel, geniet het Verantwoordingsdebat weinig aanzien. Politici hebben moeite om tijdens het debat bij de les te blijven. Wat een terugblik op het afgelopen parlementaire jaar zou moeten zijn, wordt structureel verstoord door de waan van de dag.

Ook het meest recente debat, op 28 mei 2014, bevatte weinig politiek vuurwerk. Een klein uur voor aanvang klapte de tweemansfractie 50Plus uit elkaar,⁵ waarna alle parlementair journalisten zich boven op dit drama stortten. Terwijl de financieel specialisten van de Tweede Kamer zich opmaakten voor wat een van de belangrijkste debatten van het jaar zou moeten zijn, bleef de publieke tribune leeg. Er zat welgeteld één journalist in de zaal: ondergetekende, destijds stagiaire bij *de Volkskrant*. Was het Verantwoordingsdebat 2014 een schoolvoorbeeld van hoe het al jaren gaat? Dit jaar werd ‘pas’ voor de vijftiende keer Verantwoordingsdag gehouden. In 2000 bracht minister van Financiën Gerrit Zalm (VVD) voor het eerst een koffertje met daarop de woorden ‘derde woensdag in mei’ naar de Tweede Kamer. Een jaar eerder had de Tweede Kamer besloten tot het instellen van Verantwoordingsdag. Wat was daarvan de bedoeling en wat is er tot nu toe van terechtgekomen?

In de kinderschoenen

Tot ver in de jaren tachtig was de financiële verantwoording ver te zoeken. De eindcontrole op de begroting liep jaren achter, waardoor iedereen de belangstelling ervoor al lang had verloren tegen de tijd dat deze aan de orde kwam. In 1986 begon minister van Financiën Onno Ruding (CDA) samen met de Tweede Kamer en de Algemene Rekenkamer de zogenaamde Operatie Comptabel Bestel.⁶ Ministers moesten beter op de centen letten en meer verantwoording afleggen. Eind jaren negentig werden de rijksuitgaven een stuk beter gecontroleerd, maar toch stond de verantwoording daarover pas in de kinderschoenen. In oktober 1997 sprak het PVDA-Kamerlid Jan van Zijl voor het eerst over ‘algemene verantwoordingsbeschouwingen’.⁷ Tot dan toe werden de verantwoordingsstukken van het voorgaande jaar pas in het najaar ingediend, tegelijkertijd met de departementale begrotingen.⁸ De meeste aandacht ging daarbij steeds uit naar de begrotingen. Een werkgroep Kwaliteit financiële verantwoordingen, met Van Zijl als voorzitter, beval aan om de jaarverslagen van het Rijk voortaan in te dienen op de derde woensdag van mei.⁹ Door de verantwoording eerder in het jaar te laten plaatsvinden, zou het parlement de lessen daaruit kunnen meenemen in de begrotingen voor het komende jaar. Ook zou in een systematische terugblik het kabinetsbeleid beter kunnen worden gecontroleerd.

De Tweede Kamer volgde de conclusie van het rapport en riep in 1999 de derde woensdag van mei uit tot Verantwoordingsdag. Bewindslieden zouden onder de nieuwe begrotingsopzet ‘Van Beleidsbegroting tot Beleidsverantwoording’¹⁰ (VBTB) hun ambities verwoorden in heldere doelstellingen (minder files, meer veiligheid op straat) en daaraan gekoppelde concrete en meetbare beleidsmaatregelen (tolpoortjes, meer agenten). De Tweede Kamer kon zo systematischer controleren. Doel was om de jaarlijkse verantwoording tot een belangrijk politiek evenement te verheffen – vandaar ook het symbolische koffertje.

Een moeizame start

Veel soeps was de eerste Verantwoordingsdag in mei 2000 niet. *De Volkskrant* sprak over een ‘aanzelend begin’¹¹ en *Trouw* typeerde de dag als ‘droogzwemmen’.¹² Dat kwam ook doordat Verantwoordingsdag nog in een testfase zat; het nieuwe VBTB-model werd pas bij de begroting van 2002 ingevoerd. Dat was maar goed ook, want iedereen moest aan de nieuwe situatie wennen. Ministeries bleken slecht in staat te zijn de gewenste informatie aan de Kamer te leveren. De Tweede Kamer had in 2000 een lijst met 32 beleidsprioriteiten opgesteld, waarover de ministers een voortgangsreportage moesten uitbrengen. Maar in twee derde van de gevallen was de verstrekte informatie onvoldoende.¹³ Een meer urgente reden voor het uitblijven van een politiek interessante eerste Verantwoordingsdag was de vuurwerkramp in Enschede, die vier dagen eerder had plaatsgevonden.¹⁴ De media-aandacht was elders, en uit respect voor de slachtoffers van de ramp was het ceremoniële gedeelte van Verantwoordingsdag al grotendeels geschrapt.¹⁵

In de jaren daarna veranderde er weinig. ‘Het wordt weer niks met Verantwoordingsdag’, kopte *NRC Handelsblad* in 2001. En in 2002 werd de hele dag een paar weken vooruitgeschoven vanwege de Kamerverkiezingen op 15 mei van dat jaar. Toen het op 5 juni dan toch Verantwoordingsdag was, zat er een nieuwe Tweede Kamer met uitzonderlijk weinig politieke ervaring en leek de regeerperiode van parse kabinetten iets van lang vervlogen tijden.

Wederom kwam er van gehaktdag weinig terecht.

Zou het in 2003 dan beter worden? Dat jaar werd voor het eerst verantwoording afgelegd volgens een VBTB-begroting. Voortaan stonden drie vragen centraal: wat willen we bereiken, wat gaan we daarvoor doen en wat mag het kosten? Maar de nieuwe systematiek leverde geen vruchten op. Wederom speelden de omstandigheden een cruciale rol. De formatie van het tweede kabinet-Balkenende was in 2003 bijna rond en Verantwoordingsdag raakte ondergesneeuwd in de formatieperikelen tussen VVD, CDA en D66. Daarbij waren de ministers die over het voorgaande jaar verantwoording moesten afleggen alweer demissionair.

Pogingen tot herstel

In de jaren 2000 tot en met 2003 vond het Verantwoordingsdebat pas weken na Verantwoordingsdag plaats. Bovendien ging het samen met het debat over de Voorjaarsnota. Er werd weinig ondernomen om het Verantwoordingsdebat eenzelfde allure te geven als de algemene beschouwingen. Dat veranderde in 2004. Bij het eerste lustrum kreeg Verantwoordingsdag een eigen, afzonderlijk debat. Daar diende VVD-Kamerlid Stef Blok een breed gedragen motie in waarin het hele kabinet werd opgeroepen om voortaan bij het Verantwoordingsdebat aanwezig te zijn.¹⁶ Impliciet hoopte men dat hierdoor niet langer de financieel specialisten, maar de fractievoorzitters van de politieke partijen in de Tweede Kamer het woord zouden voeren. Zo kon het Verantwoordingsdebat naar een hoger politiek niveau worden getild.

In 2005 zat alles mee. Het voltallige kabinet zat in Vak-K, het debat vond direct de dag na Verantwoordingsdag plaats en bovendien waren er ministers aanwezig die verantwoording zouden afleggen over het eigen beleid. Maar daar waar de fractievoorzitters van de oppositiepartijen klaarstonden om het debat aan te gaan, liet de coalitie het afweten. Fractievoorzitters Maxime Verhagen (CDA), Jozias van Aartsen (VVD) en Boris Dittrich (D66) voerden campagne voor het referendum over de Europese grondwet dat enkele weken later zou worden gehouden. Het kwam hen op een storm van kritiek te staan in politiek, media en samenleving.¹⁷ Gaandeweg kwam er wel steeds meer media-aandacht voor Verantwoordingsdag.

Het Presidium vond deze vorm voor het Verantwoordingsdebat niet voor herhaling vatbaar. In 2006 werden de departementale stukken daarom eerst behandeld in commissievergaderingen en eind juni volgde een afrondend debat. Dat was echter niet de reden dat zowel Verantwoordingsdag als het debat ongemerkt voorbij gingen. Op de derde woensdag in mei maakte Kamerlid Ayaan Hirsi Ali in een persconferentie bekend de Tweede Kamer onmiddellijk te zullen verlaten,¹⁸ waardoor de jaarverslagen geen enkele aandacht meer kregen van de media. De Ayaan-crisis duurde tot eind juni en leidde tot het ontslag van de ministers van D66. Geen enkele krant maakte melding van het Verantwoordingsdebat.

Een jaar later zat er wederom een nieuw kabinet. De vreemde situatie ontstond dat de nieuwe minister van Financiën, Bos (PVDA), verantwoording moest afleggen over het beleid waartegen hij in de vorige kabinetsperiode zelf oppositie had gevoerd. Verantwoordingsdag flopte wederom. Premier Balkenende liet het afweten, en voor het eerst twijfelden zowel initiatoren als omstanders openlijk aan het nut van Verantwoordingsdag. Initiatiefnemer Jan van Zijl gaf toe dat het niet was geworden wat hij ervan had verwacht,¹⁹ en in *Trouw* voorspelde politiek commentator Lex Oomkes 'een langzame dood'.²⁰

Toch deden kabinet en parlement in 2008 weer een dappere poging om Verantwoordingsdag te verbeteren. Al in februari werd bekendgemaakt dat premier Balkenende ditmaal wel aanwezig zou zijn. Ook had het kabinet in overleg met het Presidium besloten dat de minister-president voortaan elk jaar een begeleidende ‘Verantwoordingsbrief’ zou schrijven, waarin de belangrijkste resultaten zouden worden toegelicht. Zo hoopte men dat er een debat kon ontstaan waarbij de fractievoorzitters het woord voerden en dat zich meer op de hoofdlijnen zou richten. Ook werden de verantwoordingsstukken voortaan al op de vrijdag vóór Verantwoordingsdag openbaar gemaakt. Zo kreeg de Kamer meer tijd om zich voor te bereiden op het debat.

De brief van de premier deed behoorlijk wat stof opwaaien in de Kamer. ‘[D]aar-mee heeft Verantwoordingsdag eindelijk inhoud gekregen,’ schreef *Trouw* verheugd.²¹ Balkenende gebruikte de brief vooral om een algemene beschouwing te geven op het kabinetsbeleid en de stand van het land. Daarover was hij zeer positief – tot ergernis van de Rekenkamer, die sprak over ‘verkooppraatjes’.²² De brief was dan ook ideale munitie voor de oppositie. ‘De premier feliciteert zichzelf, omdat hij vindt dat hij het goed doet. Van gehaktdag maakt hij gebakdag,’ aldus GroenLinks-fractievoorzitter Femke Halsema. Ook de andere fractievoorzitters hadden hun woordje klaar. SP-leider Marijnissen sprak over ‘een grote propagandashow’.²³ Het debat duurde erg lang: de Kamer vergaderde maar liefst 14 uur en sprak amper over het kabinetsbeleid van het jaar ervoor. Toch waren de media nog nooit zo lovend geweest over het Verantwoordingsdebat als dat jaar. ‘Eindelijk kreeg Verantwoordingsdag het vuurwerk dat deze nieuwe traditie verdient,’ schreef *De Pers*.²⁴

Terug bij af

Lang mocht de vreugde niet duren. In 2009 viel Verantwoordingsdag samen met de publicatie van het *Handboek publieke verantwoording*. De bestuurskundigen Mark Bovens en Thomas Schillemans noemden Verantwoordingsdag ‘grandioos mislukt’²⁵ en pleitten voor een nieuwe opzet, waarin ‘slechts over een beperkt aantal specifieke thema’s gericht verantwoording [wordt] afgelegd’.²⁶ Hoewel hun conclusies groot in alle kranten stonden, veranderde er vooralsnog weinig. Weliswaar was de Verantwoordingsbrief van de premier een stuk ingetogener en voerden de fractievoorzitters het woord, het debat werd wederom geëkaapt door de waan van de dag. Ditmaal was het PVV-leider Geert Wilders die voor opschudding zorgde. Een Nederlandse journaliste die in Afghanistan was ontvoerd en verkracht door talibanstrijders, had over haar ervaringen een boek geschreven, waarin ze stelde begrip te kunnen opbrengen voor de Taliban. Wilders noemde haar vergoelijkende reactie in het Verantwoordingsdebat een typisch voorbeeld van het moreel verval van de elite in Nederland.²⁷

De Verantwoordingsdebatten van 2010 en 2012 waren feitelijk verkiezingsdebatten. In beide gevallen zat er een demissionair kabinet en waren veel Kamerleden in campagne-stemming. De fractievoorzitters staken het niet onder stoelen of banken: elk gesproken woord stond in het licht van de verkiezingen. Daar kwam in 2010 nog eens bij dat het CPB net die ochtend doorrekeningen van de verkiezingsprogramma’s had gepubliceerd²⁸ – de perfecte munitie voor een pittig debat, maar niet over het afgelopen parlementaire jaar. Het debat van 2011 voegde weinig nieuws toe. Het was meer van hetzelfde en een aanvaring tussen premier Rutte en PVV-leider Wilders over Griekenland gold als hoogtepunt van de vergaderdag. In 2013 leek Verantwoordingsdag weer te zijn gedegradeerd. Alleen de VVD stuurde haar

fractievoorzitter; van de andere partijen voerden de financieel specialisten het woord. ‘Het debat werd nooit echt spannend,’ schreef *de Volkskrant*.²⁹

Stand van zaken

Den Haag, woensdag 28 mei 2014. Om half vier ’s middags opende Kamervoorzitter Anouchka van Miltenburg (vvd) de plenaire vergadering. Aan de orde: het Verantwoordingsdebat. Veel animo was er niet. Het was de laatste dag voor een kort (Hemelvaart)reces; veel Kamerleden waren al naar huis, en ook journalisten bleven er niet voor in Den Haag. Hoewel het de eerste keer in vijf jaar tijd was dat een missionair kabinet verantwoording aflegde over het eigen beleid, leidde dat niet tot een sappig debat. Financieel specialisten vergaderden in een verder lege plenaire zaal. Net als in andere jaren sprak de Kamer het liefst over de politieke thema’s van het moment: de aankomende decentralisaties – in het verslag van de Rekenkamer ook al met kritisch oog bekeken –, de btw-verhoging en de daarmee samenhangende problemen met pomphouders in de grensstreek en de fraudebestrijding bij de Belastingdienst. Meer dan eens moest de voorzitter Kamerleden tot de orde roepen wanneer zij te ver van het onderwerp afdaalden. Opvallend was dat de Verantwoordingsbrief van premier Rutte in het hele debat niet één keer werd genoemd.

Aan de orde is het verantwoordingsdebat over de jaarverslagen over het jaar 2013, het rapport van de Algemene Rekenkamer bij de jaarverslagen en de Verantwoordingsbrief 2013³⁰

De heer **Merkies** (SP): [...] We bespreken vandaag de verantwoording van 2013, het eerste jaar waarin het kabinet-Rutte II volledig heeft geregeerd. Wat was dat nu voor een jaar? Het was een jaar van flinke bezuinigingen en als gevolg daarvan ook een jaar van flink dalende koopkracht [...] Het was ook het jaar van het hoogste aantal faillissementen ooit. [...] Mogelijk komen daar dit jaar nog een aantal pomphouders bij. [...]

De **voorzitter**: Mijnheer Merkies, volgens mij is dit iets wat in 2014 aan de orde is [...] Ik vraag u of u zich in dit debat kunt beperken tot de verantwoording van 2013.

De heer **Merkies** (SP): [...] Dit is een verantwoordingsdebat, maar wat kun je nog verantwoorden als je niet bereid bent, de meest relevante gegevens bij te houden? [...]

De **voorzitter**: Dan vind ik het toch nodig om nog eens te herhalen dat dit het verantwoordingsdebat over 2013 is [...]. Dát is het onderwerp van gesprek. [...]

Mevrouw **Aukje de Vries** (vvd): Voorzitter. Verantwoordingsdag gaat voor mij over twee zaken: een terugblik op 2013 en een verificatie of het belastinggeld goed besteed is. 2013 was economisch gezien een zwaar jaar. Een terugblik op het jaar 2013 levert dan ook een gemengd beeld op, met twee gezichten. [...] Dat is voor de vvd dus alle reden om koers te houden, om de financiën op orde te brengen in plaats van meer te blijven uitgeven dan we binnen krijgen. [...] Op Verantwoordingsdag is het ook belangrijk om te kijken of het belastinggeld rechtmatig is besteed. Dat is met 99,7% dik in orde. [...]

De heer **Tony van Dijck** (PVV): [...] Mevrouw De Vries houdt hier het verhaal dat het kabinet zo lekker bezig is en goed op stoom is. Misschien is het kabinet goed op stoom met het afbreken van Nederland. [...]

Mevrouw **Aukje de Vries** (VVD): [...] Voor de evaluatie van beleid en van maatregelen is veel minder enthousiasme en aandacht dan voor het nieuwe beleid. We zijn blijkbaar meer geïnteresseerd in het maken van plannen dan in het bekijken of die plannen ook goed zijn geweest en goed worden uitgevoerd. [...]

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): [...] De Algemene Rekenkamer concludeert dat het beleid steeds meer op afstand van het Rijk komt te staan. [...] De beoordeling die in de Tweede Kamer plaatsvindt, richt zich dan alleen op de vraag of dat geld netjes is overgeboekt, terwijl veel minder wordt gecontroleerd of het geld bij de uiteindelijke besteding op de juiste bestemming terecht komt, de bestemming waarvoor het belastinggeld is opgehaald en waaraan het op de begroting is toegewezen. [...]

De heer **Van Hijum** (CDA): [...]. Het is traditie en een goede gewoonte van het parlement om niet alleen debatten te voeren over de plannen voor het komende jaar, maar ook terug te kijken op wat er is gebeurd en wat de effecten zijn, om zo te proberen daaruit lessen te trekken. Uit de rapportages die wij nu hebben ontvangen, blijkt dat 2013 een moeilijk en moeizaam jaar was. [...] Een voorbeeld van de belastingverhoging is de verhoging van de accijnzen. Ik zeg daar alvast bij dat ik het heb over 2013. [...] Mijn fractie heeft er steeds voor gewaarschuwd dat tariefstijgingen ten koste kunnen gaan van de schatkist en ook van banen in de grensstreek. [...]

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Ik wil de heer Van Hijum er toch even op wijzen dat de PVV het CDA heeft gewaarschuwd voor die belachelijke accijnsverhogingen [...]. Het CDA was namelijk degene die zijn handtekening zette onder die accijnsverhogingen in 2013. Weet u nog wel, het Kunduzakkoord? [...]

De heer **Van Hijum** (CDA): Het aardige van zo'n debat is dat wij met elkaar terugkijken op een bewogen jaar en dat ik mij nog heel goed kan herinneren hoe de PVV in dat jaar wegliep toen het moeilijk werd en er moeilijke keuzes moesten worden gemaakt. [...]

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Ik ben blij met het voortschrijdend inzicht van het CDA. Als die dat eerder zou hebben gehad, waren we misschien niet weggelopen uit het Catshuis. Dat was de reden dat wij wegliepen. [...]

De heer **Van Hijum** (CDA): Interessante terugblikken verschijnen ook uit de hoek van de oud-collega's van de heer Van Dijck, die inzicht geven in wat nu de echte redenen waren voor de PVV om op te stappen. Dat was onderling gedoe en geruzie en geen verantwoordelijkheid durven dragen voor maatregelen. [...]

De heer **Nijboer** (PVDA): Voorzitter. [...] De kernvraag die wij onszelf moeten stellen, is: doet het ertoe, maakt het uit dat de PVDA onderdeel uitmaakt van dit kabinet? Ik zal proberen

*Minister Jeroen Dijsselbloem van Financien en minister-president Mark Rutte tijdens het Verantwoordingsdebat in de Tweede Kamer, 28 mei 2014.
[Foto: ANP – Martijn Beekman]*

die vraag voor 2013 te beantwoorden. [...] De overheidsfinanciën zijn op een verantwoorde manier teruggebracht, helaas met noodzakelijke extra maatregelen. Er is resultaat bereikt. [...]

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): [...] Wij staan hier toch niet in de ledenvergadering van de PVDA? Wij vragen het *kabinet* [cursivering SG] om verantwoording af te leggen. Is de heer Nijboer bereid om het debat op die manier aan te vliegen?

De heer **Nijboer** (PVDA): Ik dacht van tevoren: dit verantwoordingsdebat heeft zo'n politiek gewicht dat ik best met zo'n introductie kan beginnen om een beetje de aandacht hierop te vestigen. [...]

[C]omplimenten aan de ministeries van Algemene Zaken, Buitenlandse Zaken, en Sociale Zaken en Werkgelegenheid, omdat daar helemaal geen onvolkomenheden zijn geconstateerd. Bij Defensie en Binnenlandse Zaken moet het wel beter. De vraag ligt dan ook voor de hand: wat gaat het kabinet daaraan doen?

De Rekenkamer heeft een tweetal thema's uitgebreid onderzocht. Het eerste thema is fraude. [...] Het tweede thema betreft de decentralisaties. [...]

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Voorzitter. De crisis is voorbij, zo hoorden wij de minister van Financiën een paar weken geleden zeggen. [...] Hoezo de crisis is voorbij? 2013 was een desastreus jaar. [...] Vanaf volgend jaar gooit het kabinet ook 8,2 miljard over de schutting van de gemeenten. [...] Zijn de 403 gemeenten daar wel klaar voor? Wij twijfelen daar nog meer aan nu de Rekenkamer de noodklok luidt. [...]

Mevrouw **Van Veldhoven** (D66): [...] Inmiddels zijn veel wetten door de Tweede Kamer. Als ook de Eerste Kamer de wetten steunt, resteert de vraag: wat nu? Is Nederland af? Nee, want wat het kabinet tot nu toe heeft gedaan is, met alle respect, toch het wegwerken van achterstalig onderhoud. [...]

Mensen vertrouwen erop dat de overheid haar eigen doelen haalt, zeker als zij ook anderen daarop toetst. [...] Terwijl minister Kamp door het hele land toert om overal windmolens neer te zetten, draait onze overheid op sjoemelstroom. [...] Ik ken deze premier als iemand van 'afpraak is afspraak'. [...] Belooft hij zich hiervoor persoonlijk in te spannen [...] zodat wij volgend jaar op Verantwoordingsdag samen met een grote glimlach kunnen constateren dat de overheid bij uitstek het goede voorbeeld geeft? [...]

Mevrouw **Schouten** (ChristenUnie): Voorzitter. Wij leren nog eens wat in een debat: sjoemelstroom. Ik ben weer helemaal bijgepraat. [...]

Hoewel wij dit debat uiteraard met het kabinet voeren, wil ik toch eerst graag de felicitaties geven aan de Algemene Rekenkamer voor het feit dat hij al 200 jaar lang de inkomsten en de uitgaven van het Rijk controleert en ook kijkt of het geld daar terecht komt waar het voor bedoeld is. [...]

Inmiddels valt nog maar 44% van de collectieve uitgaven onder het budgetrecht van de Kamer. [...] Ik doe hierbij dan ook een voorstel aan onszelf om de commissie voor de Rijksuitgaven in samenwerking met het BOR nog eens goed te laten bekijken hoe wij de parlementaire positie inzake het budgetrecht kunnen versterken. [...]

Mevrouw **Van Tongeren** (GroenLinks): [...] De regering bestuurt, en legt elk jaar verantwoording af. [...] Daarbij gaat het niet om goede bedoelingen of intenties; bij verantwoording afleggen gaat het om wat je bereikt hebt. [...] Toen de regering doorhad dat het haar ontbrak aan een meerderheid in de Eerste Kamer is het ene na het andere akkoord gesloten. [...] Graag hoor ik van het kabinet of het met GroenLinks vindt dat daardoor het afleggen van verantwoording ingewikkelder en minder eenduidig is geworden. [...]

In eerdere verantwoordingsdebatten heeft GroenLinks er een punt van gemaakt dat het weer niet gelukt is om het geld dat gereserveerd is voor schone energie, daar ook daadwerkelijk voor in te zetten. De regering, maar vooral coalitiepartner PVDA, roept met regelmaat heel hard in de media hoeveel miljarden er wel niet beschikbaar zijn voor schone energie, maar vervolgens wordt dat bedrag niet geheel uitgegeven. [...]

De **voorzitter**: Op mijn lijst staat nu de heer Klein van 50Plus. Ik zie hem niet in de zaal en daarom geef ik nu het woord aan de heer Bontes van de Groep Bontes/Van Klaveren.

De heer **Bontes** (Groep Bontes/Van Klaveren): Voorzitter. 2013 was een rampjaar. De economie kromp. De belastingen gingen door het dak. [...]

De heer **Nijboer** (PVDA): Ik dacht even dat ik in een aflevering van Van Kooten en De Bie was beland: hoge lonen, lage huren, onbelaste overuren. Maar dit is een serieus debat. [...]

Minister **Rutte**: [...] Het is goed om aan het begin van dit jaarlijkse verantwoordingsdebat vast te stellen dat het economisch herstel in de loop van 2013 lijkt te zijn ingezet. Het is nog pril. [...] Het is mede dankzij de constructieve opstelling van fracties in de Kamer [...] dat het kabinet in 2013 uiteindelijk een aantal grote stappen heeft kunnen zetten om de drie hoofd-doelen te realiseren. [...] Wij doen dat door de overheidsfinanciën op orde te brengen, door te hervormen, door de structuur van onze economie te versterken, door iedereen in de beweging mee te nemen en door een goed sociaal vangnet overeind te houden. [...]

De komende jaren is de begroting naar verwachting ook nog niet in evenwicht. Wij zien wel dat herstel van het tekort binnen bereik begint te komen. Het kabinet had dit bij het aantreden ook voorzien. [...]

Ik kan u verklappen dat de minister van Financiën het leeuwendeel van de beantwoording voor zijn rekening zal nemen. [...] Het kabinet ligt op schema. De belangrijkste hervormingsmaatregelen staan nu in de steigers. [...]

De heer **Tony van Dijck** (PVV): Het is vandaag Verantwoordingsdag. Deze minister-president maakt elk jaar met het grootste gemak 7 miljard van ons belastinggeld over naar Brussel. Hij vraagt zich niet eens af waar dat geld blijft. [...]

Minister **Rutte**: Hier trekken de pvv en het kabinet aan dezelfde kant van het touw. [...] Overigens zou de heer Van Dijck kunnen helpen door in ieder geval de begroting van de Unie per jaar met 200 miljoen te verlagen door voortaan moties te steunen die ervoor pleiten dat het Europees Parlement op één plek vergadert.

De heer **Tony van Dijck** (PVV): De minister-president probeert mij weer uit de tent te lokken.

Minister **Rutte**: Geenszins! [...]

Minister **Dijsselbloem**: [...] De minister-president heeft genoeg gezegd over de economische situatie waarin wij verkeren en waar wij in 2013 doorheen zijn gegaan met een krimp van 0,8%. Natuurlijk is de werkloosheid verder opgelopen. Het herstel is ingezet. Wij kunnen eindeloos discussiëren over de vraag of wij nu uit de crisis zijn of niet, maar de herstelfase is evident, zoals blijkt uit veel indicatoren. [...] U hoeft mij niet te geloven, maar geloof dan in ieder geval het CPB. [...]

De **voorzitter**: [...] Voordat ik de vergadering sluit, heb ik nog een mededeling aan de Kamer. De fractievoorzitter van 50Plus heeft mij vandaag meegedeeld dat mevrouw Baay-Timmerman met ingang van heden geen deel meer uitmaakt van deze fractie. Mevrouw Baay-Timmerman heeft mij laten weten dat zij lid blijft van de Kamer als zelfstandig Kamerlid. [...] Waarmee ik u een goede thuisreis kan wensen en een fijne Hemelvaartsdag.

Conclusie

De volgende dag was er geen krant – vanwege Hemelvaart – en vrijdag stond het nieuws alweer bol van andere zaken. Hielden kwaliteitskranten als *de Volkskrant* en *NRC Handelsblad* de voorgaande jaren nog een liveblog bij, nu passeerde het Verantwoordingsdebat vrijwel geruisloos. De derde woensdag in mei was een week eerder wel even kort in het nieuws geweest, vanwege de kritische noot die de Algemene Rekenkamer plaatste bij de op handen zijnde decentralisatie.³¹ Ofwel: vanwege toekomstplannen.

Hoewel er steeds weer goede voornemens worden opgevat om de dag meer aanzien te geven en het debat meer flair, is de pijnlijke conclusie dat Verantwoordingsdag in het jaar van zijn derde lustrum nog amper van de grond is gekomen. Na een aantal jaar debat tussen fractievoorzitters – al ging het dan over allerlei andere zaken – voerden in het jongste debat de financieel specialisten weer het woord. Dat wekt de indruk dat de Kamer de hoop een beetje is verloren.

Er is al van alles geprobeerd: het kabinet erbij, de fractievoorzitters aanwezig, de stukken eerder publiceren, het debat eerder op de agenda. Maar zelfs in jaren waarin de omstandigheden optimaal waren, werd het Verantwoordingsdebat geكاapt door de politieke actualiteit. Alleen als om andere redenen een politieke arena gewenst is, zoals in verkiezingstijd, wordt het Verantwoordingsdebat soms interessant.

Politici houden niet van terugkijken, zoveel is duidelijk. De jonge geschiedenis van het Verantwoordingsdebat bevestigt dat. Wellicht moeten Kamer en kabinet opnieuw reflecteren op het eigenlijke doel ervan. Als dat een betere parlementaire controle op het regeringsbeleid is, dan zijn Verantwoordingsdag en het debat er nog niet zo slecht aan toe. Maar om een traditie te creëren die vergelijkbaar is met Prinsjesdag is wellicht meer nodig dan de symbolische overdracht van een koffertje papier.

Noten

- 1 Zie voor meer informatie over Prinsjesdag: Carla van Baalen en Jan Ramakers, ‘Prinsjesdag. “De eenige politieke feestdag die ons volk kent”’ in: *Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2008. Het feest van de democratie* (Amsterdam 2008) p. 27-45.
- 2 *NRC Handelsblad*, 15 mei 2008.
- 3 *De Volkskrant*, 19 mei 2005.
- 4 *Trouw*, 19 mei 2005.
- 5 Fractievoorzitter Norbert Klein maakte in de middag van 28 mei 2014 bekend dat zijn medefractielid Martine Baay-Timmerman uit de fractie was gezet. Algauw werd echter duidelijk dat het wat het partijbestuur van 50Plus betrof juist Klein was die niet langer de partij vertegenwoordigde.
- 6 De Operatie Comptabel Bestel halverwege de jaren tachtig was gericht op het vergroten van de beheersbaarheid en rechtmatigheid van de overheidsuitgaven. De begrotingsstukken van de verschillende ministeries waren in die tijd onvergelijkbaar. Door Operatie Comptabel Bestel werd de begroting inzichtelijker en beter beheersbaar (zie <http://www.rijksbegroting.nl/archief-min-fin/2002/default7cca.html>, geraadpleegd op 10 juli 2014).
- 7 *De Volkskrant*, 28 oktober 1997.
- 8 Zie www.tweedekamer.nl, geraadpleegd op 7 juli 2014.

- 9 Eindrapport 'Jaarverslag in de politieke arena', zie Miljoenennota 1999: *HTK* 1998-1999, 26 200, nr. 1, p. 1 en 68.
- 10 *HTK* 1998-1999, 26 573, nr. 1.
- 11 *De Volkskrant*, 18 mei 2000.
- 12 *Trouw*, 18 mei 2000.
- 13 *De Volkskrant*, 18 mei 2000.
- 14 Op 13 mei 2000 vatte een opslagruimte met vuurwerk van het bedrijf S.E. Fireworks vlam. De ontploffingen die volgden, vaagden een hele woonwijk in Enschede weg. Er vielen 23 doden en circa 950 mensen raakten gewond.
- 15 *De Volkskrant*, 18 mei 2000.
- 16 *HTK* 2003-2004, 29 540, nr. 105.
- 17 *NRC Handelsblad*, 19 mei 2005; *Haagsche Courant*, 19 mei 2005.
- 18 De nacht van dinsdag 15 op woensdag 16 mei vond een emotioneel en tumultueus debat plaats waarbij minister Verdonk van Vreemdelingenzaken (vvd) aan het Kamerlid Ayaan Hirsi Ali meedeelde dat haar naturalisatie nietig was. Zie ook: http://www.parlement.com/id/vhnmmt7m19zx/kabinetscrisis_2006_de_ayaan_crisis, geraadpleegd op 30 juni 2014.
- 19 *Algemeen Dagblad*, 16 mei 2007.
- 20 *Trouw*, 18 mei 2007.
- 21 *Trouw*, 22 mei 2008.
- 22 *Het Parool*, 23 mei 2008.
- 23 *Trouw*, 22 mei 2008.
- 24 *De Pers*, 23 mei 2008.
- 25 Hans Bekkers, 'Verantwoordingsdag grandioos mislukt', *Binnenlands Bestuur* 20 (2009) p. 8-11.
- 26 *Ibidem*.
- 27 ANP, 28 mei 2009 en *Elsevier*, 29 mei 2009.
- 28 *HTK* 2009-2010, p. 86-7186.
- 29 Zie: <http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2824/Politiek/article/detail/3442204/2013/05/16/Verantwoordingsdebat--Ik-ben-en-blijf-optimistisch.dhtml>, geraadpleegd op 7 juli 2014.
- 30 Het betreft hier een selectie van de *Handelingen* van het Verantwoordingsdebat 2014. Hierbij zijn de passages gekozen die gaan over de vorm van het debat. Om die reden is de bijdrage van het kabinet slechts zeer beperkt weergegeven. De inhoudelijke discussie over de beleidsverantwoording 2013 is na te lezen in de *Handelingen* (*HTK* 2013-2014, p. 87-11-1 t/m 87-11-58).
- 31 *De Volkskrant*, 22 mei 2014.